

Pünkösdi vetélkedő Nádasdon

Nádasd a Vasi Hegyháton, Körmenddel átellenben a Rába és a Csörnök-patak jobb partja felett fekszik. Nevét, a falut valamikor körül ölelő nádasokról kapta. Ma már sem nádasok, sem nádfedeles házikók nincsenek a községben, ellenben vannak színes, vidám közösségi napok, amelyek erősítik a településen élők, falujuk és az ott élő közösség iránti szeretetét. A vidám napokról, a közösségi élet formálásáról, a közösségépítő jó gyakorlatokról Földes Tímeával, az „Együtt Nádasdért” Faluszépítő és Fejlesztő Kulturális Egyesület elnökével beszélgettünk.

Kalmár Erika: Mit érdemes tudni Nádasdról?

Földes Tímea: Érdekes története van a falunak. Nádasd, akár csak Róma, hét dombra épült: a Templomdomb, a Csébi-domb, a Kútkert, a Cserfalu, a Cserhegy, Almásd és Németfalu (Hegyalja) alkotta. 1698-ban csupán 272 lélek lakta, jelenleg – a legfrissebb adatok szerint – Nádasd állandó lakosainak száma épp csak meghaladja az 1300-at. A településen számos látnivaló akad, mint például a Vas Megyei Értéktárban is szereplő Rotunda, a Borostyánkő-út, a Helytörténeti Gyűjtemény, a kopjafák, a Nádasdi Evangélikus Templom, a Római Katolikus Templom és a Plébániahivatal, a Római mérföldkő, útszéli keresztek, emlékművek, és még hosszan sorolhatnánk.

K. E.: Hogyan kötődik Ön a településhez? Mióta él itt, milyen feladatokat lát el?

F. T.: Egy kis kitérőt leszámítva születésem óta a településen élek. Itt éltek a településen szüleim, nagyszüleim, sőt a dédszüleim is. Nádasdra jártam óvodába, iskolába. Már iskolásként részt vettem a falu közösségi életében, hiszen az akkori

helytörténeti szakkör tagjaként a hagyományaink összegyűjtése, azok megelevenítése volt a célunk. Jelenleg az „Együtt Nádasdért” Faluszépítő és Fejlesztő Kulturális Egyesület elnökeként, annak kulturális szakembereként dolgozom. Kezdetben önkéntesként végeztem ezt a munkát, majd foglalkoztatási információs munkatársként, aztán pedig az IKSZT (Integrált Közösségi és Szolgáltató Tér) munkatársaként intéztem civil szervezetünk ügyeit. Az egyesületünk 2017 júliusa óta vette át a nádasdi művelődési ház működtetését közművelődési megállapodás keretében a település önkormányzatától.

K. E.: Mikor alakult az egyesület és milyen céllal?

F.T.: Az „Együtt Nádasdért” Faluszépítő és Fejlesztő Kulturális Egyesület 1997-ben alakult, azzal a céllal, hogy az itt élők problémáinak megoldására, szabadidejük hasznos eltöltésére nyújtson lehetőséget. Célunk olyan programok szervezése, amelyek a település fejlődését szolgálják és a lakók igényeivel összhangban állnak. 2010 óta közhasznú egyesületként működünk, 2017. július elsejétől pedig feladatellátási megállapodás keretében látjuk el Nádasd község közművelődési, ifjúsági és turisztikai feladatait, együttműködve az önkormányzattal. Az Egyesület célja az alapszabályban megfogalmazottak szerint, hogy szervezze Nádasd kulturális, közösségi életét, gondoskodik a település hagyományainak megőrzéséről.

K. E.: Mióta vezeti az egyesületet és mit tart egyesületi elnökként a legfontosabb feladatának?

F.T.: Az alapítás évét követően csatlakoztam az egyesület tagságához. Az elnöki teendők felvállalása is egy hosszú folyamat része volt. A kezdetekben – önkéntes munka keretében – a tagsági feladatok ellátása mellett, többedmagammal vállaltuk Teleházunk működtetését, majd jöttek az egyesület adminisztratív dolgai, a pályázatok írása és más feladatok. 2002 óta vezetőségi tagja, majd 2006-tól elnöke lettem az egyesületnek. A legfontosabb feladatnak – ami egyben az alapítócélunk is, – a

megszűnt helyi lap, a Nádasi Faluújság újbóli kiadását tekintetem. Ennek szellemében létrehoztuk a Hétdombi Hírek című kiadványt, amelynek első számát 1997 áprilisában adtuk ki. Az újságunk mára része a nádasi emberek hétköznapi életének. Ezenkívül nagyon fontos feladat a hagyományok őrzése, Nádasd közösségi, kulturális életének összefogása, szervezése, amihez nélkülözhetetlen egy kiváló, ötletekkel teli, megújulni képes csapat, amit az egyesület tagsága ad.

K.E.: Melyek azok a tevékenységek az egyesület életében, amelyek a közösség építését, fejlesztését szolgálják?

F. T.: Az évszakoknak megfelelően színes programokkal, vetélkedőkkel, vicces versenyekkel várjuk a helyieket. Ilyen például a bor- és pálinkaverseny, a helytörténeti, illetve a Szent Márton vetélkedők, a pünkösdi vetélkedő, a Bagolytúra, az őszi köszöntő rendezvény.

Egyesületünk nagy hangsúlyt fektet a hagyományőrzés tevékenységeire, mint a rönkhúzás, a húsvéti tojásdobás, a locsolás, a kézi aratás, a szüreti felvonulás, a betlehemezés. Átfogó környezetvédelmi programokat valósítunk meg, mint például a falu-nagytakarítás, amelyen a falu apraja-nagyja részt vesz. Az egyesület helyi termelői piacot és közösségi teret működtet, az önkormányzat által, pályázati forrásból létrehozott pajtában, ahol kemencében sült finomságokkal és kenyerekkel halmozzuk el a rendezvények idején a vendégeket. Az egyesületnek 64 állandó és 10 pártoló tagja van.

K. E.: A közösségépítő jó gyakorlatok egyik kiemelkedő példája a több, mint 20 éves múltra visszatekintő pünkösdi vetélkedő. Hogyan épül fel a vetélkedő, milyen elméleti és gyakorlati tudás szükséges ahhoz, hogy egy csapat győztesként kerülhessen ki a megmérettetésből?

F. T.: A pünkösdi vetélkedő tulajdonképpen egy helytörténeti vetélkedő, amely része a nádasi hagyományoknak. Az elsőt 1993-ban a művelődési ház rendezésében Karvalits Zoltán szervezte, aki egyesületünk alapítótagja, egykori elnöke, jelenleg településünk polgármestere. A rendezés feladatát 1997 pünkösdjétől vette át az „Együtt Nádasdért” Egyesület. Rendszerint pünkösdhétfőn kerül rá sor. Délután folyamán ötfős csapatok versenyeznek egymással, hogy ki ismeri jobban a falut. A csapatokat általában civil szervezetek képviselői, a római katolikus és az evangélikus egyház képviselői, iskolai, közösségi csoportok tagjai alkotják. A rendezvény nevezési feltétele a „hegy leve” és pogácsa vagy rétes.

K. E.: Nevezési feltétel a „hegy leve” és a rétes. Ez esetben kifejezetten nádasi specialitásokra kell gondolnunk?

F.T.: A „hegy leve” elnevezésen természetesen a nádasi szőlőhegyeken, a boros gazdák által termesztett szőlőkből készült borokat értjük. Ilyen hegyünk a Cserhegy, az Almásd, a Hegyalja, a Cseresnyés-hegy, hogy csak néhányat említsek. A helyi borokat főként direkt termő szőlőkből készítik az itt élők. A rétesütés pedig az asszonyok körében nagy hagyományokra épül, hiszen mindenki az édesanyjától, nagyanyjától leste el a nyújtás fortélyait. Tölteléknek meggyet, tököt, mákot, almát és túrót használnak.

K.E.: Kis kitérő után térjünk vissza a pünkösdi vetélkedőhöz! Ki, kik állítják össze a kérdéseket és milyen témaköröket érintenek?

F.T.: A kérdéseket Takács László plébános úr állítja össze, készít egy tesztet, amely alapján Nádasd történelmi, kulturális ismeretéről adnak számot a csapatok. A plébános úr kérdései helytörténeti jellegűek, például: *Ki volt a nádasdi iskola leghíresebb, tudós tanulója? Sorolja fel a húsvéti egyházi- és népszokásokat! Melyik Nádasd négy legrégebbi középülete? Sorolja fel Nádasd hét dombját! Kik vannak egy aratóbandában?*

Persze a vetélkedőn vannak elméleti és gyakorlati feladatok is. Visszatérő feladatnak számít a népi kismesterségek felelevenítése, mint a fafaragás, az agyagozás, a bőrozás, és a nemezelés. Ezek mellett a néptáncok bemutatása, a rongylabdával való célba dobás, vagy a csúzlizás szintén gyakorlati feladatnak számítanak. Tartalmas szórakozást nyújt és ismereteket ad ez a délután fiatalnak és idősnek egyaránt.

K. E.: Hogyan elevenítik fel a kismesterségeket, hiszen azok bemutatása igen időigényes tevékenység?

F.T.: A kismesterségeket általában a csapatok gyakorlati feladatokon mutatják be, vagy éppen activity formájában játsszák el. Az elmúlt években a kismesterségek bemutatója során készítettek a résztvevők agyagból nádasdi petákot, karikás ostort – amit meg is kell tudni szólaltatni -, csúzlit – amivel célba kellett lőni, vagy bőrből bicskatartót varrtak, illetve különböző fafaragásokat készítettek.

K.E.: Hogyan sikerült idén a verseny? Kik bizonyultak a legjobbnak?

F.T.: A mostani vetélkedőre kicsit rendhagyó módon, pünkösdsvasárnap került sor. A reggeli katolikus misét és az evangélikus istentiszteletet követően a Partium Alapfokú Művészeti Iskola Nádasdi Tagozatának gyermekei és a körmendi Béri Balogh Ádám Táncgyűttes lányai bemutatták a Nádasdi Értéktár részét képező pünkösddölést. Majd kezdődött a Pünkösdi Helytörténeti Vetélkedő. Az idei évben visszanyúltunk az 1993-as, azaz a huszonöt évvel ezelőtti feladatsorhoz. A vetélkedőn a Nádasdi Öreg Tyúkok

Egyesülete, a Nádásdi Községi Sportegyesület és az „Együtt Nádásdért” Egyesület csapatai mérték össze tudásukat. A verseny jó hangulatban telt, a csapatok számot adhattak tudásukról Nádásd településtörténetének, a paraszti gazdaság és a szőlősgazdai tevékenység témaköreiben. Közmondásokat mutogattak el csapattagjaiknak. Fafaragó tudományukat megcsillogtatva mini kopjafákat faragtak, időre összerakhatták a kézikaszát, amit aztán szakszerűen meg is kellett fenniük. Sőt még rönkhúzási kisbírói hirdetési szövegeket is kellett írniuk. A legnépszerűbb feladat a népi turkáló volt, amikor egy nagy halom ruhakupacból ki kellett választani a hagyományoknak megfelelő öltözékeket, valamint a hozzá tartozó kellékeket és két-két csapattagot be kellett öltöztetni, így körünkben köszönthettük a rönkhúzási menyasszonyt és a püspököt, a betlehemi angyalt, a lucázó pásztorlegényt, az arató asszonyt és a kaszás legényt is.

K.E.: Az időpontot illetően idén eltértek a hagyományoktól...Miért?

F.T. : Igen, az idén pünkösdvasárnap délután rendeztük meg a vetélkedőt, mivel ezen a napon mutattuk be az NMI Művelődési Intézet Közhasznú Nonprofit Kft.-vel és a Lakiteleki Népfőiskolával együttműködve elkészített, a helyi értékeinket bemutató kiadványunkat is.

K. E.: Mi minden kapott helyet a kiadványban?

F. T.: „A mi Nádásdunk kincsei” című kiadvány a Kárpát-medencei Népfőiskolai Hálózat kialakítása keretében az EMMI és az NMI Művelődési Intézet támogatásával jött létre. A huszonnyolc oldalas kiadvány Nádásd helyi értékeit kívánja bemutatni épített értékek, kulturális örökség, sport és természeti környezet témakörökben. A Nádásdi Helyi Értéktár részben egyik kulturális örökségünk, a pünkösdölés kapott kiemelt szerepet. Az összeállítás alapját a 2016-ban bemutatott Só és Nád – Hagyományőrzés Alsósfalván és Nádásdon című könyvünk és a Hétdombi Hírekben megjelent írások adták. A Nádásdi Helyi Értéktárbizottság az idén, a javaslatok alapján több új értéket is felvett, amelyek bemutatására e kiadvány tökéletesen alkalmasnak bizonyult. Az összeállításban nagy szerepet vállalt Legáth Tiborné, aki az egyesületünk és a Hétdombi Hírek szerkesztőségének tagja, Takács László plébános úr, aki Nádásd történetének tudója, kutatója. A fotókat egyesületünk tagjai készítették. A kiadványt a mi elképzeléseink alapján Koltai János nyomdai szerkesztő formálta meg.

Nádásd:

Épített értékek: Borostyánkő-út, Csébi-domb település szerkezete és a régi temető, Erzsébet Kert, Helytörténeti Gyűjtemény, Evangélikus Templom, Községi tér-Pajta, Nádásd régi közkútjai, régi utcanevek, településrészek, Nádásd-Hegyaljai Dézsmapince, Plébániaház, Templomkert, Plébániatemplom, Rotunda, Útszéli kereszték, emlékművek

Kulturális örökség: élő hagyományaink, Bagolytúra, rönkhúzás, Nádásd és Alsósfalva kapcsolata, a Nádásdi Öreg Tyúkok Egyesülete, Kónya Mária költészete, pünkösdölés, Hétdombi Hírek, Nádásdért kitüntetés

Természeti környezet: Cseresnyés-hegyi Gyümölcsöskert, patakok, források

Sport: Molnár Ferenc íjász sportpályafutása, Nádásd Községi Sportegyesület

Pünkösödölés: pünkösöd ünnepét a keresztény egyház annak emlékére tartja, hogy Jézus mennybemenetele után a Szentlélek leszállt az apostolokra. A húsvétot követő ötvenedik napra esik pünkösöd, amely mozgó ünnep május 10-e és június 13-a között. Ekkor a lányok koszorút fontak margarétából, búzavirágból és a kútra akasztották, hogy az ördögöt elűzze a háztól. Pünkösdkor a Partium Alapfokú Művészeti Iskola Nádasi Tagozata és a Béri Balogh Ádám Táncegyüttes lányai szép ruhában pünkösdkirálynő járást játszanak a Nádasi Római Katolikus Templomnál és az Evangélikus Templomnál. A legkisebb lányt választják királynénak, kendő alatt körbe hordozzák, zöld ágakkal termésvarázslást végeznek.

Rönkhúzás: Nyugat-Dunántúlon a rönkhúzással összekötött álesküvőt akkor tartották meg, ha farsang idején nem volt lakodalom a faluban. Kidöntött rönköt húztak végig szekéren az utcán a lányok és a legények. A menet többször megállt és tréfás esküvőt játszott el. Nádason törzsökhúzás néven ismert ez a régi hagyomány. Szereplők: menyasszony, vőlegény, koszorús lányok, vőfélyek, kisbíró, pap, ministránsok, püspök, anyakönyvvezető, cigányasszonyok, krampuszok, örömszülők, násznép.

